

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

МЕЛЬНИЧЕНКО ВІКТОР ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 343. 349.6 (477)

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ ПРОВЕДЕННЯ
ВИБУХОВИХ РОБІТ З ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ ОХОРОНИ РИБНИХ
ЗАПАСІВ (СТ. 250 КК УКРАЇНИ)**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник народної освіти **Матвійчук Валерій Костянтинович**, Перший проректор ВНЗ «Національна академія управління»,

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПрН України, **Стрельцов Євген Львович**, завідувач кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія МОН України» м. Одеса.

кандидат юридичних наук **Курилюк Юрій Богданович**, заступник начальника управління у справах іноземців та адміністративного провадження Міжнародно-правового департаменту Адміністрації Державної прикордонної служби України м. Київ.

Захист відбудеться 11 травня 2018 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.889.02 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий 10 квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. О. Харь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Заявлене в ст. 50 Конституції України право кожного на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище та на належне відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, а також гарантоване всім право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів та предметів побуту, в тому числі на її поширення і того, що така інформація ніким не може бути засекречена, є надійною передумовою збереження життя і здоров'я людини як найважливішої соціальної цінності, основою нормального існування та розвитку будь-якого суспільства, людини і громадянина. Сучасна екологічна ситуація, яку можна вважати катастрофічною в Україні, що зумовлена наслідками зростання екологічної злочинності, небезпека якої пов'язана не лише із значною шкодою, яку спричиняють злочини проти навколишнього природного середовища, до яких належить і діяння проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250 КК України, далі ст. 250 КК), але й тією безпечністю правоохоронних органів та інших інституцій до виявлення, в тому числі і цього злочину (з 2001 р. по цей час за ст. 250 КК жодного злочину не виявлено), актуалізують проблему кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Окрім аспекти кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 250, певною мірою розробляли такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: В. І. Антипов, С. Б. Гавриш, О. О. Дудоров, В. А. Клименко, О. В. Кришевич, Н. О. Лопашенко, В. К. Матвійчук, В. С. Плугатир, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій та ін. Безумовно, що роботи цих та інших учених, на праці яких ми посилаємося в дисертації, мають значну наукову і практичну цінність, але, не зважаючи на це, питання кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, не знаходили окремого комплексного дослідження. З метою усунення цієї прогалини, означена проблема потребує: з'ясування питання витоків та генези норм, які передбачали кримінальну відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів; розробки поняття злочину, передбаченого ст. 250 КК та розуміння соціально-правової обумовленості заборони, означеної цією статтею КК; зняття суперечливості положень, що стосуються визначення об'єкта, предмета, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 250 КК; потребує належного відмежування злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів від суміжних злочинів та компаративістського аналізу норм, що передбачають відповідальність за злочин, передбачений ст. 250 КК України, та аналогічних діянь за кримінальним законодавством окремих зарубіжних держав. Нарешті, достатньо проблемною є практика застосування відповідальності за злочин проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, що свідчить про невелику ефективність застосування на практиці норм, передбачених ст. 250 КК, що зумовлює розроблення ґрунтовних пропозицій з удосконалення положень ст. 250 КК. Усе це є яскравим свідченням актуальності обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18.03.2004 р. № 161629-IV) та виконана в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є комплексне наукове розроблення питань кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, та формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства у цій сфері та практики його застосування.

Відповідно до мети необхідно вирішити такі задачі:

- визначити витоки та генезу законодавства про кримінальну відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів;
- розробити поняття злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та з'ясувати соціально-правову обумовленість цієї кримінально-правової заборони;
- встановити об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ст. 250 КК;
- здійснити аналіз суб'єктивних ознак злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів;
- провести відмежування злочину, передбаченого ст. 250 КК, від суміжних злочинів;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз злочину, передбаченого ст. 250 КК України та аналогічних злочинів за законодавством деяких зарубіжних держав;
- розробити пропозиції щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норм, що передбачають кримінальну відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини із забезпечення охорони рибних запасів або диких водних тварин від їх знищення при проведенні вибухових робіт в рибогосподарських водних об'єктах.

Предметом дослідження є кримінально-правова характеристика злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження в роботі використано наступні загальнонаукові і спеціально-наукові методи: діалектичний – застосовувався у всіх розділах дисертації, в їх взаємозв'язку, а також формування висновків і пропозицій за темою дослідження; історико-правовий – використовувався для розкриття історичного розвитку кримінально-правової заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (підрозділ 1. 1.); порівняльно-правовий – використовувався у порівнянні вітчизняних кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за досліджуваний злочин, з відповідними нормами законодавства окремих зарубіжних держав (підрозділ 3. 2.); логіко-семантичний – застосовувався для

проведення поглибленого вивчення понятійного апарату (підрозділ 1. 1., 2. 1, 2. 2, 2. 3; 3. 1; 3. 2); догматичний – використовувався для виявлення можливостей удосконалення ст. 250 КК (розділи 2, 3.); соціологічний – застосовувався під час проведення анкетування з питань кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (підрозділи 2. 1, 2. 2); системного аналізу – допоміг з'ясувати внутрішню структуру і місце злочину, передбаченого ст. 250 КК (розділ 2).

Теоретичним підґрунтям монографічної роботи стали дослідження М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, Я. М. Брайніна, П. А. Вороб'я, О. В. Вітка, В. К. Гришука, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, А. В. Савченка, О. С. Сугули, В. П. Тихого, В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. М. Кудрявцева, В. В. Кузнецова, М. Й. Коржанського, А. А. Музики, В. О. Навроцького, В. А. Мисливого, В. І. Осадчого, М. І. Панова, О. П. Рябчинської та ін.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, Кримінальний кодекс України, Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, що стосуються питань, пов'язаних із темою дослідження, інші нормативно-правові акти України та кримінальні кодекси зарубіжних країн.

Емпіричну базу дослідження складають дані Державної судової адміністрації України за 2005-2016 рр.; результати: опитування 240 працівників правоохоронних органів, суду, захисників та представників особи; опитування 300 студентів старших курсів юридичних факультетів вищих навчальних закладів. Крім того, у дослідженні використовувалася інформація Держстату України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація за характером і змістом досліджених питань є першою в Україні комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченою кримінально-правовій характеристиці злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Конкретний внесок дисертанта в наукове розроблення питань кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 250, полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права та практики застосування досліджуваної норми, зокрема:

вперше:

- доведено, що витоки кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів знайшли підтвердження в ст. 163 КК Української РСР 1960 р., який набув чинності 1 квітня 1961 р. У диспозиції ст. 163 КК йшлося лише про охорону рибних запасів. Чинним КК України (2001 р.) відповідальність за цей злочин передбачена ст. 250 КК, диспозиція якої містить відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин;

- запропоновано визначення злочину, передбаченого ст. 250 – це умисна заборонена КК України дія суб'єкта злочину, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони рибних запасів або диких водних тварин, які полягають у проведенні вибухових робіт переліченими способами і засобами, в

певних умовах місця (в рибогосподарських водних об'єктах) з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин;

- з'ясовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, до яких потрібно зарахувати: соціально-кримінологічний, нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий;

- аргументовано, що об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 250 КК України, характеризується діями, способами, засобами та місцем вчинення злочину;

удосконалено:

- визначення безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 250, як суспільних відносин (вони мають організаційне, екологічне та правове наповнення) з охорони рибних запасів або диких водних тварин від їх знищення при проведенні вибухових робіт у рибогосподарських водних об'єктах;

- поняття предмета досліджуваного злочину: 1) під рибними запасами слід розуміти прісноводні, солонуватоводні, морські, анодромні, напівпрохідні катодробні риби всіх видів на всіх стадіях розвитку, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування у воді, що перебувають у стані природної волі, які знаходяться в рибогосподарських штучних, природних водних об'єктах, а також у межах територіальних і внутрішніх вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України тощо; 2) під дикими водними тваринами слід розуміти гідробіонти, тварини все життя яких проходить у воді, хордові, в тому числі хребетні або клоачні, сумчасті і плацентарні і безхребетні у всьому їх видовому і популяційному різноманітті на всіх стадіях розвитку, що перебувають у стані природної волі, які знаходяться у рибогосподарських штучних або природних водних об'єктах тощо;

- розуміння суб'єкта злочину, передбаченого ст. 250 КК як фізичну осудну, службову особу, відповідальну за організацію, проведення або керівництво вибуховими роботами, або неслужбову особу як виконавця, зайнятого вибуховими роботами, зобов'язаного виконувати правила охорони рибних запасів при проведенні вибухових робіт або приватну особу, (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), яка до моменту вчинення злочину досягла віку кримінальної відповідальності;

дістали подальшого розвитку:

- критерії, за якими повинно здійснюватися відмежування злочинів проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів від суміжного злочину, передбаченого ч. 2 ст. 249 КК за ознаками об'єкта, предмета, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони;

- компаративістське дослідження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за КК України і аналогічними злочинами зарубіжних держав та визначення на його основі переваг і недоліків, що має значення для вдосконалення ст. 250 КК;

- пропозиція щодо усунення суперечностей у назві і змісті статті 250 КК за допомогою термінів «водні біологічні ресурси» та «загрози знищення або

пошкодження таких ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (ч. 1 ст. 250 КК) та формулювання ч. 2 ст. 250 як злочину з матеріальним складом та «вчинені службовою особою з використанням влади або службового становища».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КК, а також при вдосконаленні чинного законодавства (лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України (№ 0,4-18/12-386 від 23 лютого 2016 р.);

- *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 250 КК та відмежуванні їх від діянь, передбачених ч. 2 ст. 249 КК;

- *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних та прикладних проблем, пов'язаних з проведенням вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів;

- *навчальному процесі* – як матеріал для викладення навчальних дисциплін: Кримінальне право України. Особлива частина; Актуальні проблеми кваліфікації злочинів (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес ВНЗ «Національна академія управління» від 21 листопада 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені та обґрунтовані в дисертації наукові положення та пропозиції є особистим внеском здобувача. Наукові положення, рекомендації та висновки, що виносяться на захист, є самостійним доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на семінарі кафедр юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також були оприлюднені на міжнародних та загальноукраїнських конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 20 квітня 2012 р.); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні дослідження в юриспруденції» (м. Тернопіль, 14 грудня 2013 р.); Матеріали XII науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: розуміння свободи і відповідальності» (м. Київ, 17 травня 2012 р.); Матеріали XIII науково-практичної конференції «Громадянська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства» (м. Київ, 23 травня 2013 р.); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юридичної науки-2012» (м. Київ, 14 грудня 2012 р.); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Гене́за кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів» (м. Тернопіль 21 лютого 2013 р.); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Важливе дослідження стосовно засобів вчинення злочину, передбаченого ст. 250 КК України» (м. Київ, 21 березня 2014 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено в 20 публікаціях, з них 2 у наукових виданнях України, внесених до переліку МОН України, 9 – у наукових виданнях, внесених в оновлений перелік фахових видань з

юридичних наук МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних; 2 – в інших наукових юридичних виданнях, 7 – матеріали конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (358 найменування) на 36 сторінках, додатків (на 36 сторінках). Загальний обсяг дисертації – 268 сторінок, основний текст дисертації – 195 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та окреслено ступінь її розробленості; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, публікації; окреслено структуру й обсяг роботи, надана інша інформація загального характеру про дисертацію.

Розділ 1 «Поняття, витoki, історія кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, сучасний стан проблеми та соціально-правова обумовленість цієї заборони» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Витoki, історія кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та сучасний стан проблеми»* на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів виділено періоди розвитку кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за критерієм законодавчого закріплення цього злочину починаючи з XI століття.

Проведення дослідження правових джерел свідчить, що до сьомого періоду розвитку суспільства і держави – XX ст. до 1991 р (для кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища – це п'ятий період), який має назву «Україна в радянській період», кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин не існувало. Нормативне закріплення кримінальна відповідальність за діяння проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів відбулося у ст. 163 КК УРСР 1960 року, який набув чинності 1 квітня 1961 року, стаття 163 КК отримала назву «Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів». Диспозиція цієї статті мала бланкетний характер і набула такого змісту: «Проведення вибухових робіт з порушенням правил, що встановлені з метою охорони рибних запасів». Ці правила містилися в «Положенні про охорону рибних запасів і регулювання рибальства у водоймах СРСР», затвердженому Постановою Ради Міністрів СРСР від 15 вересня 1958 року № 1045.

Обґрунтовується, що предметом цього злочину були лише рибні запаси. Наслідки, що настали, на кваліфікацію не впливали, але враховувалися при призначенні покарання. Про це свідчить описання об'єктивної сторони цього злочину. З'ясовано, що в наш час вимоги стосовно регламентації здійснення

вибухових робіт у рибогосподарських водоймах містяться у «Правилах використання водойм, наданих колгоспам, радгоспам та іншим сільськогосподарським підприємствам і організаціям», затверджених Постановою Ради Міністрів УРСР від 23 березня 1959 р. № 402, в редакції від 21 жовтня 1983 р. № 275. З прийняттям КК України 2001 р. ст. 250 КК передбачена кримінальна відповідальність за цей злочин, яка має наступну редакцію: «Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин – карається...».

Ця стаття доповнена таким предметом злочину, як дикі водні тварини. Звертається увага на те, що злочин, передбачений ст. 250 КК, ґрунтовно не досліджувався. Такий на сьогодні стан проблеми, що стосується кримінальної відповідальності за цей злочин.

У підрозділі 1.2 «Поняття злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони» аргументується, що визначення злочину, передбаченого ст. 250 КК і соціально-правової обумовленості означеної кримінально-правової заборони раніше не було предметом з'ясування науковцями.

Стверджується, що вдосконалення кримінального законодавства, яке нами досліджується, та практики його застосування стає можливим лише при формулюванні поняття злочину, передбаченого ст. 250, яке ґрунтується на дослідницькому фундаменті та аналізі об'єктивних і суб'єктивних ознак цього злочину: «Під злочином проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин слід розуміти заборонені КК України дії суб'єкта, що посягають на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони рибних запасів або диких водних тварин, які полягають у проведенні вибухових робіт переліченими способами і засобами, в певних умовах місця з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин».

Маючи теоретичну базу щодо соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 250 КК на підставі аналізу існуючих точок зору автор вважає, що заслуговують на увагу в цьому дослідженні наступні чинники такої соціально-правової обумовленості, як:

1) *соціально-кримінологічний* розкриває стан розвитку суспільних відносин, що забезпечують умови зберігання рибних запасів або диких водних тварин від незаконного проведення вибухових робіт з порушенням їх правил, питому вагу означених цінностей в системі соціальних цінностей та рівень розвитку наук, об'єктом вивчення котрих є суспільні відносини, які автором аналізуються. Враховуючи стан суспільних відносин слід зазначити, що для забезпечення якості й ефективності досліджуваної кримінально-правової заборони (передбаченої ст. 250 КК), найбільше значення має її відповідність соціальним та кримінологічним реаліям. Дослідник переконаний, що важливо зрозуміти: ст. 250 КК в системі взаємозв'язків з іншими соціальними феноменами має сприйматися не стільки як певний генетичний фактор цього конкретного злочину – проведення вибухових

робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, так званий інструментарій, що офіційно визначає це правопорушення злочином і тим самим таким, що породжує його, оскільки, як окреме явище (норма), у відомій мірі, зазвичай викликане (породжене) від цього окремого злочину і відповідно обумовлене ним. Соціально-кримінологічний чинник свідчить про те, що: рівень суспільної небезпеки цього злочину є цілком достатнім для криміналізації; діяння, яке криміналізується, має загальносоціальні закономірності; суспільна небезпека цього діяння визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними ознаками; відбувається домінування позитивних соціальних результатів застосування ст. 250 КК над негативними соціальними наслідками криміналізації цих діянь;

2) *конституційної адекватності* свідчить, що правильно розроблена і впроваджена в життя політика має призвести до істотного поліпшення ситуації в державі;

3) *нормативно-правовий* відображає: обумовленість цієї заборони нормами Конституції та іншими галузями законодавства в цій сфері; системно-правову несуперечливість криміналізації цього діяння (в міжгалузевому плані);

4) *етичний* - свідчить, що мораль здатна детермінувати види кримінально-правових заборон, передбачених ст. 250 КК;

5) *культурно-історичний* – розглядає чинники з точки зору поступальних об'єктивних змін норми, що нами досліджується;

б) *міжнародно-правовий* – містить стандарти, що стосуються міжнародних вимог до криміналізації діяння, передбаченого ст. 250 КК:

- міжнародне політико-правове визначення кримінально-правове забезпечення означеної заборони;

- можливість організації міжнародного співробітництва в кримінально-правовій протидії цьому злочину;

- забезпечення належної якості кримінально-правової заборони (ст. 250 КК) і практики її застосування, відповідність зазначеної норми високим міжнародним стандартам.

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів» містить два підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Об'єктивні ознаки злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів» автор підтримує позицію, яка є в існуючих публікаціях, що родовим об'єктом злочинів проти навколишнього природного середовища (складовим якого є проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів), мають місце суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення сприятливого навколишнього природного середовища. Дослідник на підставі дослідження приходиться до висновку, що безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 250 КК, є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони рибних запасів або диких водних тварин при проведенні вибухових робіт у рибогосподарських водних об'єктах.

Автор дотримується концепції, що предмет злочину перебуває за межею

об'єкта та є самостійною ознакою злочину в предметних складах злочину. На підставі проведеного дослідження пропонується наступне його розуміння:

1) під рибними запасами слід розуміти прісноводні, солонуватоводні, морські, анодромні, напівпровідні, катадромні, риби всіх видів на всіх стадіях розвитку (статевозрілі екземпляри, мальки, ікра), життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді, що перебувають у стані природної волі, які знаходяться у рибогосподарських штучних, природних водних об'єктах, а також у межах територіальних і внутрішніх морських вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, водойм, що знаходяться на території більш ніж однієї області, державних мисливських угідь, територій природно-заповідного фонду України і лісів державного значення;

2) під дикими водними тваринами слід розуміти гідробіоти, тварини, все життя яких проходить у воді, хордові, в тому числі хребетні – першозвірі, або клоачні – загін однохордових і живонароджуючих – сумчасті і плацентарні (морські і прісноводні ссавці, плазуни, земноводні, безхребетні (членистоногі, моллюски, голкошкірі, ракоподібні) у всьому їх видовому і популяційному різноманітті на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), що перебувають у стані природної волі, які знаходяться у рибогосподарських штучних або природних водних об'єктах, а також у межах територіальних і внутрішніх морських вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, водойм, що знаходяться на території більш ніж однієї області, державних мисливських угідь, територій природно-заповідного фонду України і лісів державного значення.

Зазначається, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 250 КК, до цього часу не знайшла свого достатнього дослідження. Стверджується, що в юридичній літературі існує значна кількість часом суперечливих поглядів на поняття об'єктивної сторони злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

Дослідник наполягає на тому, що така ознака об'єктивної сторони цього злочину, як дія – проведення вибухових робіт у рибогосподарських водних об'єктах буде в наявності, коли такі роботи були проведені: 1) в рибогосподарських водних об'єктах; 2) без спеціального на те дозволу; 3) за відсутності невідкладних випадків; 4) без спеціальних проектів і не в суворій відповідності до єдиних правил. Акцентується увага, що спосіб проведення таких робіт свідчить також і про спосіб вчинення цього злочину.

Значна увага в дисертації приділяється місцю вчинення цього злочину. На підставі дослідження існуючих поглядів на місце вчинення злочину, передбаченого ст. 250 КК, чинного законодавства, пропонується визначення такої ознаки об'єктивної сторони цього злочину, як місце: «під рибогосподарськими водними об'єктами слід розуміти водні об'єкти (його частини) загальнодержавного та місцевого значення, які використовуються (можуть використовуватися) для розведення, вирощування, відтворення, лову (добування) риби та інших водних живих ресурсів, де водогосподарська діяльність обмежується в інтересах охорони рибних запасів або диких водних тварин та інших водних живих ресурсів».

Аргументується, що обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину є засоби вчинення злочину, до яких належить:

1) вибухові пристрої, до яких в існуючих публікаціях та довідникових джерелах відносять саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу створювати вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації тощо;

2) до вибухових речовин відносяться: порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин, піроксилін, амоніти, інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню тощо. Автор на підставі проведеного дослідження приходиться до висновку: а) що вибухові речовини і вибухові матеріали – різні складові такого об'єднуючого поняття, як засоби вчинення злочину, передбаченого ст. 250 КК; б) що під засобами вчинення цього злочину слід розуміти: вибухові речовини, вибухові матеріали, вибухові пристрої та засоби ініціювання вибуху.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів» з'ясовуються загальнотеоретичні положення, що стосуються суб'єкта злочину. Автор досліджує існуючі погляди стосовно суб'єкта злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

Аналіз існуючих поглядів на суб'єкт злочину, проведеного опитування респондентів дала можливість запропонувати визначення суб'єкта злочину, передбаченого ст. 250 КК: «Під суб'єктом цього злочину слід розуміти фізичну осудну службову особу, відповідальну за правильну організацію і проведення або керівництво вибуховими роботами, зобов'язані виконувати правила охорони рибних запасів при проведенні вибухових робіт, або неслужбову особу як виконавця, зайняту вибуховими роботами, зобов'язану виконувати правила охорони рибних запасів при проведенні вибухових робіт (особи, на яких лежать обов'язки дотримуватися таких правил), або приватну особу, яка здійснює вибухові роботи, зобов'язану виконувати правила охорони рибних запасів, (громадянин України, громадянин зарубіжних держав, особи без громадянства), які на момент вчинення злочину досягли віку кримінальної відповідальності».

Стверджується, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 250 КК, характеризується виною у формі умислу і умисел для цього злочину може бути лише прямий, оскільки цей злочин відноситься до діянь з формальним складом. Інтелектуальний момент умислу при вчиненні злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів включає усвідомлення особою суспільно небезпечного характеру дій, передбачених ст. 250 КК і вольовий момент умислу характеризується бажанням вчинити такі дії.

Обґрунтовується, що мотив і мета цього злочину можлива різноманітна і не впливає на кваліфікацію злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, але має значення для призначення виду і міри покарання.

Розділ 3 «Відмежування злочину проведення вибухових робіт з

порушенням правил охорони рибних запасів від суміжних злочинів та порівняльно-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 250 КК України з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Відмежування злочину, передбаченого ст. 250 КК України, від суміжних злочинів» з'ясовано, що відмежування злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів від суміжних злочинів необхідно проводити за окремими елементами та ознаками кожного з елементів цих складів злочинів.

Автор підтримує думку, яка є в юридичній літературі, що конкуренцію норм слід відрізнити від діянь, які відносяться до суміжних. Аргументується, що суміжним для цього злочину є діяння, передбачене ч. 2 ст. 249 КК за ознакою «Ті самі діяння, якщо вони вчинені із застосуванням вибухових речовин...».

Обгрунтовується, що злочини передбачені стст. 250 та ч. 2 ст. 249 КК, мають відмінності:

1) за безпосереднім об'єктом – для першого таким є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони рибних запасів або диких водних тварин від проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони таких природних об'єктів, а стосовно аналізованої ознаки за ч. 2 ст. 249 КК таким – є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони, раціонального використання риби, звірів чи інших видів тварин та їх відтворення;

2) за предметом злочину, оскільки предмет злочину, передбаченого ст. 249 КК, має ширший перелік, оскільки до нього входять промислові рослини водорості; але не входять нерестові ями, як це притаманне предмету за ст. 250 КК;

3) за об'єктивною стороною – ці злочини відрізняються за діями: для ст. 250 КК характерні такі – проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, але для ч. 2 ст. 249 КК характерні такі дії – незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, а також існує відмінність за місцем вчинення злочину;

4) за суб'єктом – для злочину, передбаченого ч. 2 ст. 249 КК, суб'єкт злочину є загальний, а для ст. 250 КК – суб'єкт спеціальний.

У підрозділі 3.2 «Порівняльно-правова характеристика злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за КК України та аналогічними злочинами за законодавством деяких зарубіжних держав» аргументується, що правоохоронні органи мають певні труднощі в застосуванні ст. 250 КК України. Стверджується, що це зумовлено низкою факторів, до яких належать недоліки в конструюванні норм, передбачених ст. 250 КК, а також відсутності роз'яснення із застосування цієї статті. Зазначається, що не останнє місце в цьому плані належить недостатній розробленості положень об'єкта, предмета, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину, передбаченого цією статтею, а також відмежування злочину, передбаченого ст. 250 КК, від суміжних злочинів. Стверджується, що порівняльно-правове дослідження в цій проблемі відіграє не тільки пізнавальну роль, а й має певне прикладне значення.

Аналіз аналогічних злочинів за кримінальним законодавством зарубіжних

держав по відношенню до діяння, передбаченого ст. 250 КК України, свідчить, що для національного законодавства (ст. 250 КК України) потрібно сприйняти такі позитивні моменти, що є в об'єктивній стороні злочинів іноземних держав для: ч. 1 ст. 250 КК України:

- 1) мають бути активні дії;
- 2) місцем вчинення злочину має бути рибогосподарські водні об'єкти;
- 3) це спосіб вчинення злочину, який відбувається шляхом вибуху;
- 4) це засоби вчинення злочину;

5) загроза настання наслідків «якщо це створило загрозу знищення або пошкодження водних біологічних ресурсів (рибних запасів або диких водних тварин, або кормових запасів)»; крім того це сприяло нам ст. 250 КК доповнити ч. 2 такого змісту «ті самі дії, якщо вони призвали до знищення або пошкодження водних біологічних ресурсів (рибних запасів або диких водних тварин, або кормових запасів)», а також доповнити ч. 2 ст. 250 КК такою кваліфікаційною ознакою, як «ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням влади або службового становища»

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретичне узагальнення, яке полягає у з'ясуванні питань кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, та формування теоретичних положень і рекомендацій, що відповідають вимогам наукової назви, мають значення для науки та практики. Основними і практичними результатами є такі:

1. Витоки кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів знайшли підтвердження в ст. 163 КК Української РСР 1960 р., який набув чинності 1 квітня 1961 р.. У диспозиції ст. 163 КК йшлося лише про охорону рибних запасів. Чинним КК України (2001 р.) відповідальність за цей злочин передбачена ст. 250 КК, диспозиція якої міститься відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин;

2. Під злочином проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів слід розуміти умисну, заборонену КК України дію суб'єкта злочину, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони рибних запасів або диких водних тварин, які полягають у проведенні вибухових робіт переліченими способами і засобами, в певних умовах (в рибогосподарських водних об'єктах) з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин;

3. До основних чинників соціально-правової обумовленості заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, потрібно зарахувати: соціально-кримінологічний, нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий;

4. Об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 250 КК України, характеризується активними діями, способами, засобами та місцем вчинення злочину;

5. Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 250 КК є суспільні відносини (вини мають організаційне, екологічне та правове наповнення) з охорони рибних запасів або диких водних тварин від їх знищення при проведенні вибухових робіт у рибогосподарських водних об'єктах;

6. До предмета досліджуваного злочину слід відносити:

а) рибні запаси під якими слід розуміти прісноводні, солонуватоводні, морські, андромні, напівпрохідні, катадромні риби всіх видів на всіх стадіях розвитку (статевозрілі екземпляри, мальки, ікра), життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді, що перебувають у стані природної волі, які знаходяться у рибогосподарських штучних природних водних об'єктах, а також у межах територіальних і внутрішніх морських вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, водойм, що знаходяться на території більш ніж однієї області, державних мисливських угідь, територій природно-заповідного фонду України і лісів державного значення;

б) дикі водні тварини під якими слід розуміти гідробіонти, тварини, все життя яких проходить у воді, хордові, в тому числі хребетні – першозвіри, або клоачні – загін однохордових і живонароджуючих – сумчасті і плацентарні (морські і прісноводні ссавці, плазуни, земноводні) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкіри, ракоподібні) в всьому їх видовому і популяційному різноманітті на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), що перебувають у стані природної волі, які знаходяться у рибогосподарських штучних або природних водних об'єктах, а також у межах територіальних і внутрішніх морських вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, водойм, що знаходяться на території більш ніж однієї області, державних мисливських угідь, територій природно-заповідного фонду України і лісів державного значення;

7. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 250 КК характеризується активними діями, супроводжується такими способами як проведення вибухових робіт, з використанням засобів вчинення цього злочину, які мають місце у визначених об'єктивних умовах, у певному місці (в рибогосподарських водних об'єктах);

8. Під суб'єктом злочину, проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, слід розуміти фізичну осудну, службову особу, відповідальну за правильну організацію і проведення або керівництво вибуховими роботами, зобов'язані виконувати правила охорони рибних запасів при проведенні вибухових робіт, або неслужбову особу, як виконавця зайняту вибуховими роботами, зобов'язану виконувати правила охорони рибних запасів при проведенні вибухових робіт (особи на яких лежать обов'язки дотримуватись таких правил), або приватну особу, яка здійснює вибухові роботи, зобов'язану виконувати правила охорони рибних запасів (громадяни України, громадяни зарубіжних держав, особи без громадянства), які на момент чинення злочину досягли віку кримінальної відповідальності;

9. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 250 КК характеризується виною у формі умислу. Умисел для цього злочину може бути лише прямий, про це

свідчить, що цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальна ознака умислу в цьому злочині характеризується усвідомленням винною особою суспільної небезпечності своїх дій, способу вчинення злочину, використовуваних засобів як джерела підвищеної небезпеки та місця вчинення цього злочину. Вольовий момент умислу в цьому злочині характеризується бажанням вчинити такі дії, як проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та диких водних тварин;

10. Відмежування злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів від суміжних злочинів і проведення компаративістського дослідження дало нам можливість сформулювати ст. 250 КК України в наступній редакції: «Ст. 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони водних біологічних ресурсів.

1. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони водних біологічних ресурсів (рибних запасів або диких водних тварин, або кормових запасів), якщо це створило загрозу знищення або пошкодження таких ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах,

карається...

2. Ті самі дії, якщо вони призвели до знищення або пошкодження водних біологічних ресурсів (рибних запасів або диких водних тварин, або кормових запасів), або вчинені службовою особою з використанням влади або службового становища, –

карається...»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях внесених до оновленого переліку фахових видань з юридичних дисциплін МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

1. Мельниченко В. Л. Виконавець злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Часопис Київського університету права. – 2012. № 1. – С. 333-337.

2. Мельниченко В. Л. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Бюлетень Міністерства Юстиції України. – 2012. № 10. – С. 110-115.

Наукові статті у фаховому виданні, що зареєстровано та проіндексовано у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

3. Мельниченко В. Л. Об'єктивна сторона злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Юридична наука. – 2014. № 6. – С. 84-106.

4. Мельниченко В. Л. Суб'єктивна сторона злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Юридична наука. – 2014. № 8.

– С. 111-117.

5. Мельниченко В. Л. Родовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 250 КК України // Юридична наука. – 2014. № 10. – С. 52-61

6. Мельниченко В. Л. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 250 КК України // Юридична наука. – 2014. № 11. – С. 77-86.

7. Мельниченко В. Л. Соціально-правова обумовленість кримінально-правової заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Юридична наука. – 2014. № 12. – С. 27-45.

8. Мельниченко В. Л. Предмет злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Юридична наука. – 2015. № 1. – С. 53-71.

9. Мельниченко В. Л. Поняття злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250 КК України) // Юридична наука. – 2015. № 9. – С. 104-110.

10. Мельниченко В. Л. Порівняльно-правова характеристика складу злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за законодавством України та кримінальним законодавством зарубіжних держав // Юридична наука. – 2015. № 11. – С. 140-149.

11. Мельниченко В. Л. Стаття 250 КК України потребує вдосконалення та належного застосування // Юридична наука. – 2015. № 12. – С. 71-85.

Статті в інших виданнях:

12. Мельниченко В. Л. Витоки, історія кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Юридична наука. – 2012. № 2. – С. 141-153.

13. Мельниченко В. Л. Суб'єкт складу злочину, передбаченого ст. 250 КК України : теоретичні та прикладні проблеми // Юридична наука. – 2012. № 4. – С. 114-133.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів:

14. Мельниченко В. Л. Суб'єкт відповідальності за вчинення діяння, передбаченого ст. 250 КК України // Особистість, суспільство, держава: розуміння свободи і відповідальності: XII Науково – практична конференція. – Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2012. – С. 243-245.

15. Мельниченко В. Л. Витоки, історія кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та сучасний стан проблеми // Актуальні проблеми юридичної науки – 2012 : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Грудень, Київ 2012). – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2012. – С. 391-394.

16. Мельниченко В. Л. Суб'єкт складу злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Формування правової держави в

Україні : проблеми і перспективи : Збірник тез доповідей на науковій конференції. – Тернопіль : 2012. – С. 267-269.

17. Мельниченко В. Л. Об'єктивна сторона складу злочину проведення вибухових робіт з порушенням охорони рибних запасів: громадська взаємодія та запобігання // Громадська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства. XIII Науково – практична конференція (Жовтень, 2013). – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2013. – С. 158 – 159.

18. Мельниченко В. Л. Місце вчинення злочину, як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 250 КК України // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції : Актуальні дослідження в юриспруденції. – Тернопіль : 2013 р. – С. 290-296.

19. Мельниченко В. Л. Генеза кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль 21 лютого 2013 р.). Актуальні проблеми правознавства : Науковий збірник ЮФ ТНЕУ – Тернопіль : 2013. – Випуск № 1 (3). – С. 290-296.

20. Мельниченко В. Л. Важливе дослідження стосовно засобів вчинення злочину, передбаченого ст. 250 КК України // [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції], (Київ, 21 березня 2014 р.); за заг. ред. д.ю.н., професора В. К. Матвійчука, д.ю.н., доцента Ю. В. Нікітіна, професора Є. О. Гіди. – Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2014. – С. 256-264.

АНОТАЦІЯ

Мельниченко В. Л. Кримінально-правова характеристика злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250 КК України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право (081 – Право). – Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», – Київ, 2017.

Дисертаційна робота є всебічним комплексним і систематичним науковим розробленням питань кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.

У результаті здійснення наукового аналізу теоретичного стану проблеми, її законодавчого регулювання та практики застосування чинного законодавства надано важливі для юридичної науки пропозиції, сформульовані нові положення й висновки.

У ході дослідження з'ясовано витоки кримінальної відповідальності за злочин проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, які знайшли підтвердження в ст. 163 КК Української РСР 1960 р., а також охоплена вивченням історія кримінальної відповідальності за цей злочин та визначений сучасний стан проблеми.

У дисертаційній роботі запропоноване поняття злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, з'ясовано зміст наступних основних чинників соціально-правової обумовленості цієї заборони: соціально-кримінологічного; нормативно-правового; етичного; культурно-історичного; міжнародно-правового, які переконують у необхідності збереження в чинному законодавстві зазначеної норми та визначають подальший напрямок її удосконалення; визначено родовий і безпосередній об'єкт злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів; розкрито поняття предмета досліджуваного злочину (рибні запаси та дикі водні тварини) з урахуванням сучасного досягнення вітчизняної та зарубіжної науки кримінального права; проаналізовано обов'язкові ознаки об'єктивної сторони злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів; з'ясовано коло осіб, які можуть бути суб'єктами вказаного злочину; досліджено ознаки суб'єкта діяння передбаченого ст. 250 КК України; проаналізовано ознаки, що характеризують суб'єктивну сторону злочину порушення правил охорони рибних запасів, визначено можливі форми та види вини; здійснено комплексний аналіз сучасного законодавства України, щодо розкриття суттєвих ознак окремих складів злочинів у ст. 250 КК України з бланкетними диспозиціями, що є важливими як для кваліфікації за досліджуваною статтею, так і для її удосконалення; проведено відмежування злочину, передбаченого ст. 250 КК України від суміжного злочину незаконне зайняття рибним, звіриним, або іншим водним добувним промислом, якщо воно вчинено із застосуванням вибухових, отруйних речовин, електроструму або іншим способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу (ч. 2 ст. 249 КК України). Автор надав належну увагу відмінності конкуренції норм та суміжних злочинів.

Здійснено порівняльно-правову характеристику злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за ст. 250 КК України та аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення положення ст. 250 КК і практика їх застосування.

Ключові слова: проведення, вибухові роботи, порушення правил, рибні запаси, соціально-правова обумовленість злочину, об'єктивні ознаки злочину, суб'єктивні ознаки злочину, порівняльно-правова характеристика, відмежування суміжних злочинів, поняття злочину, передбаченого ст. 250 КК України.

АННОТАЦІЯ

Мельниченко В. Л. Уголовно-правовая характеристика преступления проведение взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов (ст. 250 УК Украины). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Высшее учебное заведение «Национальная академия

управления», Киев, 2017.

Диссертация посвящена комплексной разработке теоретических положений уголовно-правовой характеристики преступления проведения взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов.

В диссертационной работе исследованы истоки, историю уголовной ответственности за проведение взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов и современное состояние проблемы.

Сформулировано понятие преступления проведения взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов, а также выяснена социально-правовая обусловленность этой уголовно-правового запрета.

Осуществлен анализ объективных и субъективных признаков преступления проведения взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов. Проведено отмежевание преступления, предусмотренного ст. 250 УК Украины от смежного преступления незаконное занятие рыбным, звериным или другим водным добывающим промыслом, если оно совершено с применением взрывчатых, ядовитых веществ, электричества, либо другим способом массового уничтожения рыбы, сверил или других видов животного мира (ч. 2 ст. 249 УК Украины). Автор предоставил должное внимание различия конкуренции норм и смежных преступлений.

Осуществлен сравнительно-правовую характеристику преступления проведения взрывных работ с нарушением правил охраны рыбных запасов по ст. 250 УК Украины и аналогичными преступлениями некоторых зарубежных государств.

Сформулированы предложения по совершенствованию положения ст. 250 УК и практика их применения.

Ключевые слова: проведение, взрывные работы, нарушение правил, рыбные запасы, социально-правовая обусловленность преступления, объективные признаки преступления, субъективные признаки преступления, сравнительно-правовая характеристика, ограничения смежных преступлений, понятие преступления, предусмотренного ст. 250 УК Украины.

SUMMARY

Melnychenko V. L. Characterization by criminal law of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules (Article 250 of the Criminal Code of Ukraine). – Qualification research monograph.

A thesis for the academic degree of PhD in Law, field of specialization 12.00.08: criminal law and criminology; criminal enforcement law (081 – Law). – National Academy of Administration, Higher Education Institution, – Kyiv, 2017.

This PhD thesis offers a comprehensive, complex and systematic scientific development of characterization by criminal law of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules.

Based on a scientific analysis of theoretical state and legislative regulation of this

problem and the practice of application of existing legislation, important proposals for legal science have been provided and new provisions and conclusions have been formulated.

The research has revealed the origins of criminal liability for the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules, which were traced to Article 163 of the 1960 Criminal Code of the Ukrainian S.S.R., and this study has encompassed the history of criminal liability for this crime and outlined the present state of this problem.

This PhD thesis proposes the notion of crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules; ascertains the meaning of the following main factors of social-legal reasons for its prohibition: social-criminological, regulatory-legal, ethical, historical-cultural and international legal, which prove that the aforementioned provision must be preserved in the current legislation and outline further areas of its improvement; the generic and specific objects of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules have been determined; the notion of the subject of examined crime (fish stock and wild aquatic animals) has been explained taking into account today's achievements of Ukrainian and foreign science of criminal law; indispensable signs of objective side of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules have been analyzed; the circle of persons who might be perpetrators of this crime has been ascertained; the signs of the subjects committing an act under Article 250 of the Criminal Code of Ukraine have been studied; the signs characterizing subjective side of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules have been analyzed, and possible forms and types of guilt have been determined; a comprehensive analysis of the current Ukrainian legislation has been made by revealing essential features of particular crimes under Article 250 of the Criminal Code of Ukraine with banquet dispositions, which are important for the purposes of qualification under the above article and improvement of the said article; the crime under Article 250 of the Criminal Code of Ukraine was separated from the related crime of illegal fishing, animal hunting or other aquatic production, if it is committed using explosives, poisonous substances, electric current or other methods of mass destruction of fish, animals or other fauna species (Article 249 (2) of the Criminal Code of Ukraine). The author devoted proper attention to the difference in competition of norms and related crimes.

A comparative legal characteristic of the crime of conducting blasting operations in violation of the fish stock protection rules under Article 250 of the Criminal Code of Ukraine and similar crimes in certain foreign countries has been made.

Proposals regarding improvement of provisions of Article 250 of the Criminal Code of Ukraine and the practice of their application have been formulated.

Keywords: conducting, blasting operations, violation of rules, fish stock, social-legal reasons for a crime, objective signs of a crime, subjective signs of a crime, comparative legal characteristic, separation of related crimes, the notion of crime under Article 250 of the Criminal Code of Ukraine.

Підписано до друку [REDACTED]. [REDACTED]. 201_ р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк, арк. 0,9
Тираж 100 прим. Замовлення № 74

Віддруковано за оригіналом макета ГОВ «НашФормат»
04080 м. Київ вул Кирилівська 6
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 4540 від 07.05.2013.